

דברי תורה

מאת

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו במשך
ימי חג הפסח
שנת תשפ"ג לפ"ק

*

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויזן
גליון אלף שני

על הטוב יזכר ידידינו

מוז"ר הילר פישמאן הי"ו

אשר כלכל הוצאת הקונטרס לזכות הרבים

* * *

לע"נ חותנו הר"ר שמשון ישראל ב"ר חיים הכהן רובינפעלד ע"ה

נפטר י"ג ניסן תשפ"א לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

* * *

יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה,

אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד,

ויזכה לראות דורות ישרים ומבורכים מתוך רוב שמחה.

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

בליל הסדר תשפ"ג לפ"ק

רבקה ליעקב, דבליה זו אוזרי טלין
מתפתחין זה ע"כ. ונראה דאיתא
בגמרא (מעניי ד.) אמרה כנסת ישראל,
ויבא כגשם לנו (הושע ו-ג), אמר לה
הקב"ה, בתי, את שאלת דבר שפעמים
מתבקש ופעמים אינו מתבקש, אבל
אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם,
שנאמר (שם יד-ו) אהיה כטל לישראל
ע"כ. וכתוב צבני יששכר (תשרי יג-ד)
דהחילוק צין גשם לטל, גשם
אתערותא דלתתא, אין לך כל טפה
מלמעלה שאין טפיים עולים כנגדה
מלמטה, לאפוקי טל הוא אתערותא
דלעילא. על כן בחג הפסח
שהאתערותא הוא שלא על ידי מעשינו
רק בחפזון כידוע, אז מתפללין על
הטל, מה שאין כן חג הסוכות
ההתערותא היא על ידי מעשינו,
תשובה ומעשים טובים ומנות, מתפללין
תפלת גשם ע"כ.

וביאורו, דכאשר בני ישראל ראוין
מנד מעשיהם אז ההשפעה

בלילה הזה שורה אור גדול בכל
צית ישראל, ו'מה' נשתנה
הלילה הזה מכל הלילות, שלשון 'מה'
פירושו גם כן עליוי וחשיבות גדול,
כמו מה רבו מעשיך ה' (תהלים
קד-כד), מה רב טובך אשר לפנת
ליראיך (שם לא-כ), ומה גדול היא
השינוי של הלילה הזה מכל הלילות,
אשר אין כמותה בכל שאר הלילות.
ויש להצין טעם הדבר צמה יתה
המנוות של לילה זו להאיר כל כך
יותר משאר המנוות. ובאמת לילה זו
ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ
מצרים (יב-מג). וצומצ"ן כי שמר להם
הדבר מן העת שגור עליהם הגלות,
שיוציאם צלילה הזה צבוא הקץ ע"כ.
ויש להצין למה ליל זו דייקא היה
שמור, שאז יהיו מוכנים ישראל
להגאולה.

ונראה דהנה צלילה זו קיבל יעקב
הברכות מאביו יצחק, ואיתא
בחרגום יונתן (בראשית מ-ו) שאמרה

זא למטה גם צלי אתערותא דלתמא,
וטל לא מיעצר.

*

ג יש לומר כי ההתקרבות הראשונה
שהיתה צין כל אחד ואחד
מישראל לקונו צפרטיות, היתה צליל
פסח צמזרים, שנגלה עליהם מלך
מלכי המלכים הקצ"ה וגאלם, והיתה
הגאולה צמורא גדול זו גילוי שכינה,
שנתגלה לעיני כל אחד מישראל. וידוע
כי כל המאורעות צישראל נחקקים
בהזמן, וכל מה שנתהוה צפעס ראשון,
משאיר אחריה השפעה עזומה כמו
שהיה צראשונה. ועל דרך שאמרו (שנת
קל.) כל מנוה שקבלו עליהם צשמחה
עדיין עושין אותה צשמחה ע"ש. הרי
גודל ההשפעה שנמשכה מפעם
הראשונה על כל הדורות. ולכן צליל
פסח יש על כל אחד הארה יתירה,
שזה נשפע כי צלילה זו היה לנו
התקרבות הראשונה עם הקצ"ה צאופן
של גילוי שכינה, שנחקקת צזמן צכל
שנה ושנה.

*

ל יקחין ש"ש מצות, זכר ל"ש"שה
אבות (דעת זקנים לבעלי התוספות
שמות יב-ח.) וארבע כוסות נגד הארבע
אמהות (ש"ה פסחים מנה עשירה אות
רזד.) לרמוז על מה שנאמר (צמדבר
כ-טו) וירעו לנו מזרים ולאצותינו,
וצרש"י מכאן שהאצות מצטערים צקצר

שצא מלמעלה צחינת גשם, שצא
מאתערותא דלתמא. אצל כאשר אין
הם ראויין, ואת ערוס ועריה, אז
כאשר מתעורר למעלה צחינת טל,
צאה ההשפעה למטה מאתערותא
דלעילא לצד, וטל לא מיעצר, שאינה
תלויה צאתערותא דלתמא. וליל זו של
פסח יש צה הארת טל, שצאה
ההארה מלמעלה גם כאשר אין ישראל
ראויין. ולכן צחר יעקב צבינו לילה זו
לצרכה, ויתן לך האלקים מטל השמים
וגו' (צראשית כו-כח), שגם כאשר לא
יהיו ראויין, יושפע להם צרכה משמי
עליונים.

ז וזה"ש טעמא ליל פסח היא ליל
שמורים לגאולה, כי צמזרים
היו משוקעים צמ"ט שערי טומאה,
ולא עלתה למעלה אתערותא דלתמא
מצד עבודתם, אצל צהיות שליל זו
אוצרות טללים נפתחים, על כן היא
מסוגלת לישראל צכל המצבים, גם
כאשר הם צדיטוא התחתונה. וכמו כן
הגאולה העתידה, הלילה הזה לה'
שמורים לכל צני ישראל לדורותם,
חציו ליציאת מזרים וחציו השני
לגאולה לעמיד לצוא, והיינו שגם
צדור שכולו חייב נזכה להגאולה, כי
צלילה זו אוצרות טללים נפתחים. ולכן
צכל לילה של פסח יש הארה על כל
אחד ואחד, גם צהיותו חסר צהכנה
הראויה לקבל האורות של החג, אצל
אוצרות טללים נפתחים צה, אשר הטל

לחיתא צמדרש (שמור כג-ה) תשורי
 מראש אמנה (שיר ד-ה) אמר רבי
 יוסטא הר הוא ושמנו אמנה, עד אותו
 ההר ארץ ישראל, ממנו ולהלן חוץ
 לארץ, וכשיגיעו הגליות לשם יהיו
 אומרים שירה, לכך נאמר תשורי
 מראש אמנה. ואמר מרן מהרי"ד
 מצעלזא זי"ע, דלכאורה אם עומדים
 על גבול ארץ ישראל, למה לא יכנסו
 לומר שירה בארץ הקודש. אך כשיבואו
 ישראל לגבול ארץ ישראל יזכרו
 העבודה שעבדו ה' בגלותם בלחץ
 ודחק, והתחזקו באמונה בה'. ועתה
 נכנסים לארץ ישראל חירות מן
 השיעבוד, ולא יוכלו עוד לעבוד ה'
 בצחינה זו כמו מקודם, ואז יתגעגעו
 על העבודה של ימי הגלות, ושם
 ישירו שירה על הימים של העבודה
 בהגלות ע"כ.

וביאורו הוא, כי הצנים כאשר
 יושבים סמוכים על שלחן
 אציהם, הם שמחים ורגועים שיושבים
 יחד באהבה. אבל כשהצן הולך
 למרחקים, אז יום יום מתגעגע יותר
 ויותר להתראות עם אבותיו ומשפחתו,
 והאהבה מתגברת מיום ליום עד
 שנעשה בצחינת כי חולת אהבה איני.
 ורגועים הללו לאבותיו הם ציית
 שאת ממה שיש כאשר יושב יחד עם
 אבותיו. ועל דרך זה צעודת ה',
 צימי הגלות כאשר אנו מרוחקים
 מאבינו, הגעועים של אהבה הם כעת

כשפורענות באה על ישראל (תמומה
 יצ) ע"כ. והיא שעמדה לנו במצרים,
 שזכותם החיש ישועתן של ישראל, שלא
 ינטערו יותר צעור צניהם. ועל כן
 המצות שלוקחין לחירות, והארבע
 כוסות שלוקחין על הד' לשונות של
 גאולה, מכוונים נגד האצות והאמהות.

*

ותתן לנו ה' אלקינו באהבה מועדים
 לשמחה חגים וזמנים לששון
 וכו', ומועדי קדשך בשמחה ובששון
 הנחלתנו. ולפי פשוטו הכוונה שנטוינו
 צמועים לשמחה, שיש חיוב שמחה בכל
 יום טוב, והמועדים ניתנו לשמחה בהם.
 אבל כלול צוה עוד, כי שמחת החג
 משפיע שמחה על כל השנה כולה,
 וכמו שפירש רש"י והיית אך שמח
 (דברים טז-יז), לפי פשוטו אין זה לשון
 ציווי אלא לשון הצטחה ע"כ. והיינו
 שהחורה מצטיחה לנו שאם נקיים
 ושמחת בחגך, אז היית אך שמח צמשך
 כל השנה. וזהו ותתן לנו ה' אלקינו
 באהבה מועדים לשמחה, שהמועדים
 ישפיעו עלינו שמחה לכל השנה. ומועדי
 קדשך צשמחה וצששון הנחלתנו, שזהו
 צחינת נחלה שאין לה הפסק (ראש
 השנה יצ), ואנו נחלתן שמחה זו צמשך
 ימי כל השנה.

*

הענין ששוברין המוצה, ומצפינין
 חלקו הגדול לצפון. יש לומר

ויש להוסיף, כי הנה עבודת המלאכים היא לומר שירה תמיד לפני הקב"ה, וכמו שאנו אומרים בצרכת יורר אור. ומסתבר כי המלאכים שנבראים מסיפור יציאת מצרים שישראל מספרים, כל מהותם וחיותם היא ממנוה זו, ועבודתם למעלה היא לומר שירה תמידי על הנסים של יציאת מצרים. ואם כן באמירת סיפור יציאת מצרים למטה, נבראים מלאכים למעלה שהם מספרים ביציאת מצרים שם כל ימיהם. וזהו שאמרו בגין דאיון מלין סלקין, ונבראו מהם מלאכים, וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון, ואודאן כללהו לקוב"ה, כי המלאכים הללו כל מהותם היא יציאת מצרים, והם מודים להקב"ה כל ימיהם על הנסים הללו, וממילא מתעלה כבוד ה' עילא ותתא, תתא מסיפור יציאת מצרים של ישראל למטה, ולעילא מסיפור יציאת מצרים של מלאכי מעלה. וזהו שאמרו (פסחים לו.) לחם עוני (דברים טו-ג), שעוני עליו דברים הרבה, שעל כל דיבור ודיבור שלנו, מלאכי השרת שנבראו מזה הם עוני עליו דברים הרבה.

*

ברוך המקום ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. הענין שמוזכרין בסיפור יציאת מצרים נתינת התורה לעם ישראל, כי זהו עיקר

ביתר שאת ממה שיהיו לעתיד. וכאשר יבואו להר אמנה, יאמרו שירה על העבודה שהיה להם בימי הגלות.

והנה לפון רומנו על ימי הגאולה, אשר היא לפונה וטמונה, באין כל חזון, הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי. ואנו טומנים חלק מהמנצה זו שאנו אוכלים בגלותנו, ליום ההוא הפוף, להזכיר אותנו איך נתגעגע אז על המנצות הללו שאנו מקיימים כעת בגלות, ונאמר שירה אז על העבודה של ימי הגלות שעולה בהגעגועים יותר ממה שיהא בגאולה העתידה.

*

בגין דאיון מלין סלקין, וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון, ואודאן כללהו לקוב"ה, ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא (וזה"ק ח"ב מא). ולכאורה נריך ביאור הלשון 'וחמאן' לון, דהלא אכל דברים לא שייך לשון ראייה אלא לשון שמיעה, והוי ליה למימר מתכנשין 'ושמען' לון. ובהגדה חדש האביב כתוב, דמכל מנצה שאדם עושה נברא מלאך, כמאמרם (אבות ד-יא) העושה מנצה אחת קונה לו פרקליט אחד, ומכל דיבור ודיבור נבראים מלאכים הרבה למעלה, ומלאכי מעלה מתכנשין וחמאן לון, המלאכים החדשים שנבראו מדיבורי קדושה של עם ישראל עכדה"ק.

תוכו, שגם הצן יוכל למקור זאת אחר כך לצניו אחריו. וזה תלוי בהאז ענמו איך הוא פנימיותו בענמו, לראות את ענמו כאלו 'הוא' ילא מנמרים, שאז הסיפור צרגש רב, בסיפור פרטי הישועה. וזהו שאמר, והגדת לצנך ציום ההוא, באופן של 'לאמור', שצנך צרבות הימים יוכל לומר זאת גם לצניו אחריו. וזהו רק כאשר הסיפור תהא, בעבור זה עשה ה' לי' צנצנתי מנמרים, לראות את ענמו כאלו ילא מנמרים, אז יהיו הדיבורים טופח על מנת להטפית, שצניו ימשיכו לספר לדורותיהם אחריהם.

והגדה התחיל צלשון קשה 'והגדת' (רש"י שמות יט-ג), וסיים 'לאמור', אמירה רכה, לרמז כי צחינוך הצנים גם כשמגיע להם דברי צבושין, דברים קשים כגדין, יתאמץ לומר צלשון רכה, כדי שיתקבלו הדברים.

*

ברוך שומר הבטחתו לישראל ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו וכו'. ונראה להנה מהכתובים נראה כי צקת צני ישראל מן העבודה גרמה הגולה, וכמו שאמר ה' למשה, וגם אני שמעתי את נקת צני ישראל אשר מנמרים מעצדיים אותם וגו', לכן אמור לצני ישראל

תכלית כל היציאה, כמו שאמר ה' למשה, צהוציאיך את העם מנמרים מעצדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג-יב). והוצאתי אתכם מתחת סבלות מנמרים וגו', ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים (ו-י). ונאמר עוד, כי לי צני ישראל עצדים, עצדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מנמרים (ויקרא כה-נה). וצאתם עד מתן תורה עדיין היה צהם זוהמא מטומאת מנמרים, שהוצרכו להמתין שבע שצחות כדרך שצעה נקיים אשר צוה ה' לצבה (זוה"ק ח"ג טו:), וכמבואר באור החיים הק' (פ' יתרו יט-א). ועל זה נאמר, וחמשים עלו צני ישראל מנמרים (יג-יה), שעליית גופם מנמרים היתה צט"ו ניסן, אצל עלייתם מטומאת מנמרים היתה רק אחר חמשים יום, בשעה שקיבלו התורה, ועל כן בסיפור יציאת מנמרים אנו מזכירין צרוך שנתן תורה לעמו ישראל, כי זה היה התכלית של יציאת מנמרים, וגם גמר יציאתם מטומאת מנמרים.

*

והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים (שמות יג-ח). ולכאורה האו לאמור מיותר. אך הכוונה היא, כי סיפור יציאת מנמרים להצנים צריכה להיות באופן שיהא טופח על מנת להטפית, שכל כך יכנסו הדברים לתוך

אני ה' והוצאתי אתכם וגו' (ו-ה). ולכאורה הרי הצטיח ה' לגאלם מגלותם.

*

גם יש לומר לבאר ההודאה לה' ברוך שומר הצטחמו, והא לא איש א-ל ויחזו. דצחמת לא ילאו כל ישראל ממנרים, כי הרשעים מתו בשלשת ימי אפלה (רשי שמות י-כב), וחמשים עלו בני ישראל ממנרים (יג-יח), ואמרו צמדרש (תנחומא בשלה א) אחד מחמשה, או אחד מחמשים, או אחד מחמשה מאות. והרי גם הכלל ישראל שיאלו ממנרים נשקעו או צמ"ט שערי טומאה עד שלא יכלו להתמהמה יותר, והללו עוזדי עבודה זרה והללו עוזדי עבודה זרה, ויתכן היה שכולם ימותו צמנרים, ולא יוציא ה' רק את שצט לוי אשר שמרו אמרתך וצריתך ינאורו (דברים לג-ט), וכמו שאומרים בהגדה להרשע, לי ולא לא, אילו היה שם לא היה נגאל. אבל מדת הרחמים הכריע שרק הרשעים היותר גדולים מתו צמנרים ולא זכו להגאולה, וצרוך שומר הצטחמו לישראל שגאלם.

*

ואת עמלנו אלו הבנים, כמה שנאמר (שמות א-כב) כל הבן היחוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון. ולכאורה הרי העמל היה רק להצנים,

וצריכין לומר דהצטחמה היתה רק אחר ארבע מאות שנה, והם ילאו קודם הזמן, אחר רד"ו שנה. אבל אחתי יש להקשות שהרי המפרשים כתבו כמה אופנים איך נשלם הזמן צימים הללו, שמתחילין מלידת יצחק, או קישוי השיעבוד השלים הזמן, או שעבדו ציום וצלילה, וכיון שנשלם הזמן, לאיזה נורף אמר ה' וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, הלא נשלם זמן גלותם.

וצראה דיצור ה' ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (צראשית טו-יג), היא דיצור סתום איך לחשוב השנים הללו. והפירוש כפשוטו היא עבודה צפועל ארבע מאות שנה. אבל על ידי ריבוי התפלה המתיקון הדינים שיהא החשבון צאופן אחר, לחשוב זאת מלידת יצחק או שאר אופנים, ונעקת בני ישראל גרמה גאולתם לפני הזמן, ויחשב להם כאילו נתקיים דיצור ה' גם צשנים מועטות. וזהו צרוך שומר הצטחמו לישראל, שהקצ"ה חשב את הק"ץ לעשות כמה שאמר לאצרהם, שאם כי עדיין לא נגמרה קץ גלותם, ונשאר עוד ק"ץ שנים על החשבון, חשב הקצ"ה עשה מרחוק שגם צשנים הללו יהיה נחשב

מאי דמפקדת איצעי לך למיעבד, ומא
דניחא קמי קוב"ה לעביד (ברכות י.).

*

ויוציאנו הי ממצרים ביד חזקה
ובזרוע נמויה ובמורא גדול

ובאותות ובמופתים (דברים כו-ח). ולא
נזכר ציפיאת מצרים תיבת 'נסים'. ויש
לומר דציפיאת צמד'רש (צ"ר ה-ה) אמר
רבי יוחנן תנאין התנה הקצ"ה עם
היס שיהא נקרע לפני ישראל, הדא
הוא דכתיב (שמות יד-כו) וישצו היס
לציפנו, לתנאו שהתנה עמו ע"כ.

ונראה דלא רק על קריעת ים סוף
היתה תנאי, אלא על כל הנסים
שנעשו ציפיאת מצרים, העשר מכות
שהיו כולם חוץ לדרכי הטבע, והתנה
ה' בתחלת הצריאה עליהם, וסיים
התנאי היה בקריעת ים סוף שהיתה
באחרונה. ולכן אין הם נקראים בתורה
בלשון נס, שמורה על חוץ לדרכי
הטבע, שהרי התנה ה' עליהם בתחלת
צריאת הטבע שהיתה עם תנאין הללו,
ואם כן זהו גם כן חלק מהטבע.
[ועיין בתורת משה פ' בשלח עה"פ
ותען להם מרים]. והם נקראים רק
בתואר 'אותות ומופתים', שהם אות
שצא משה בצליחותו של מקום, והוא
פלא לעיני האדם הרואה אותם.

*

ואלו עשר מכות שהביא הקב"ה על
המצרים במצרים ואלו הן וכו'.

ולמה מציא גם סיום הכתוב וכל הצת
תחיון. אך גם זהו חלק מהעמל, כי
אם הורגין הזכרים, יהיה נסיון גדול
להצנות צעת נישואם שלא ישאו
להמנצרים, אשר על זה אמר הכתוב
(דברים ז-ג) ולא תחתן צם, צתך לא
תתן לבנו וגו', כי יסיר את צנך
מאחרי, ועבדו אלהים אחרים, וחרה
אף ה' צכס והשמך מהר. והצת
תחיון היא עמל יותר מהריגת הזכרים,
כי הצדיקים יותר יחפצו צהעדר הצן
צהיותו צן מציט (אור החיים צראשית
מו-ל).

ואיתא צגמרא (סוטה יצ). עמרס
גדול הדור היה [והיו הכל
נשמעין לדצרוין], כיון שגור פרעה
הרשע כל הצן הילוד היאורה
תשליכוהו, אמר לשוא אנו עמלין, עמד
וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו
את נשותיהן. אמרה לו צתו, אצא,
קשה גזירתך יותר משל פרעה,
שפרעה לא גור אלא על הזכרים
ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקצות
[שלא יולידו לא זכר ולא נקצה] וכו'
ע"כ. ומצואר מזה דעמרס היה סוצר
דגזירת פרעה וכל הצת תחיון, הוי
גזירה קשה יותר מגזירתו, שטוב יותר
שלא יולדו כלל. ודעת צתו מרים
היתה שגזירתו קשה יותר משל פרעה,
ועל דרך שאמר חזקיהו המלך לישעיה
הנציא דנפקי מיניה צנין דלא מעלו,
והשיצו צהדי צצשי דרצמנא למה לך,

להו"ה, אומיות הו"ה יפסמו ויתקרבו
שמה שמו שלם וכסאו שלם.

*

מוצה זו שאנו אובלים על שום מה, על
שום שלא הספיק בצקם להחמיץ
עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא וגאלם, שנאמר (שמות
יב-ט) ויאפו את הבצק אשר הוציאו
ממצרים עוגות מצות כי לא חמיץ כי
גורשו ממצרים (פסחים קטז:). והנה
בפסוק לא מצאנו צאיזה אופן נאפו
המנות הללו. ובתרגום יונתן כתוב
שנאפה מחוס השמש, ובפירוש יונתן
כתוב שהיה דרך נס ע"ש. ובחז"ל
משה (פ' זו כה). הקשה לאס כן מה
טעם אין יוציין צמחה הנאפת בחמה
(פסחים לו.), והלא אותו עיסה שהוציאו
ממצרים נאפתה בחמה ע"ש. [ועיין
במגדים חדשים יב-לט].

ואוצי יש לומר דכיון דנגלה עליהם
מלך מלכי המלכים הקב"ה
וגאלם, והרי הכתוב אומר (דברים
ד-כד) כי ה' חלקיך אש אוכלה הוא,
ומנינו בגמרא (סנהדרין לח:). הושיט
הקב"ה אצבעו קטנה ציניהם ושרפם
ע"ש. על כן מהאש השכינה נאפה
הצק ולא מהשמש. [אך אכתי אין זה
לחם האפוי בתנור]. ולכן דייקו כאן
שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים
הקב"ה, דמגילוי השכינה נאפה אחר
כך המצה.

ולכאורה תיבות 'ואלו הן' מיותר. ואולי
קוצר כדעת רבי עקיבא, שכל מכה
ומכה הייתה של חמש מכות, וצמרים
לקו חמשים מכות. וזה נרמז שאלו
העשר מכות הם ה"ן, כל מכה ה'
מכות, וציחד לקו צמרים ו' מכות.

*

אילו נתן לנו את השבת ולא קרבנו
לפני הר סיני דיינו. היינו כי
בהציווי של שמירת שבת הראה לנו
שאנו בניס למקום, דמותר לנו
להשתמש בשרביטו של מלך, לא כן
אומות העולם אשר גוי ששבת חייב
מיחה (סנהדרין נח:), דאסור להשתמש
בשרביטו של מלך (שם נה:), כמצואר
בבני יששכר (שבת ט-י).

*

ואמרתם זבח פסח הוא לה' (שמות
יב-כז). ויש לומר כי
אלמלא לא חטאו בעגל, היו מוכנים
ישראל לצאת ממצרים ולירש את הארץ
ברום המעלות, שפסקה זוהמתן צמתן
חורה (שבת קמו:), ואני אמרתי חלקים
אתם (עבודה זרה ה.). ואם כן הייתה
אז התיקון השלם כמו צגאלה
העמידה. והנה צומן הגלות אין שמו
שלם ואין כסאו שלם שנאמר (שמות
יז-טז) כי יד על כ"ס י"ה (רש"י שם),
וחקרים אומיות ו"ה משם הו"ה ואת
א' מכת"א, אבל כעת שחוגגין ישראל
הפסח לצאת ממצרים, פסח הו"ה

כאילים. ויש להצין דלמה הסמיך זאת להרישא בצאת ישראל ממצרים. ונראה כי משה רבינו שאל, מה זכו ישראל שיעשה להם נס ואויאם ממצרים. והשיב לו ה', צהויאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (ג-יג), אם כן ידעו ההרים כי בצאת ישראל ממצרים יקבלו את התורה במדבר. ולכן כאשר ראו ההרים יציאת מצרים, תיכף רקדו כאילים שמתקרב הזמן שיזכו להיות אושפזיכניה לשכינה, שירד על ההר ליתן תורתו לעמו ישראל. ולא רק הר סיני היה רוקד, אלא גם תבור וכרמל באו שיתן ה' תורתו עליהם (ב-ד ט-ט), ובסופו נעקר הר המוריה ממקומו וירד על הר סיני בשעת מתן תורה (ילקוט ראובני פ' יתרו), ולכן ההרים רקדו כאילים גבעות כבני און.

*

זך יובן מעוגה קוּבּוּם קה"ל עדת מוי מנה. הכוונה דאיתא בגמרא (חגיגה יב:) דצרכיע הנקרא מעון צו כמות של מלאכי השרת שאומרות שירה צלילה ע"ש. והנה צליל פסח הקצ"ה שולח המלאכים הללו למטה לשמוע שירתן של ישראל, ומתחצרי צהדיהו דישראל (וה"ק צא מ:), שהם מטטרפים ומתאחדים עם ישראל בשירתם, כי משיגים הם גדול מעלת שירתן של ישראל שעולה על שירתם, שאין יצר

ובזה יתבאר מה שאמרו (קידושין לח.) ובני ישראל אכלו את הרבעים שנה (שמות טו-לה), וכי הרבעים שנה אכלו, והלא הרבעים שנה חקר שלשים יום אכלו, אלא לומר לך עוגות שהוילאו ממצרים טעמו צהם טעם מן ע"כ. והיינו שהיה צרכה בעוגות הללו לאכול ממנה ס"ח סעודות כדי שציעה. וכל זה היה משום שנאפו העוגות צכח חלקי של אש אוכלה, על כן היה צזה טעם מן מלחם עליון של מלאכי השרת למעלה. ויש להוסיף רמז, כי אש 'אוכלה' עולה בגימטריא ס"ב, להורות כי מאש ההוא היו יכולין לאכול עד ס"ב סעודות, מהעוגות שהוילאו ממצרים.

ואם כן צהמנה של מצרים נכנסה צרכה מרובה, שהיה יכולין לאכול ממנה אוכלוסין מרובין. ועל כן אומרים הא לחמא עניא די אכלו אצבתנא צארעא דמצרים, שזהו דומה להלחם והעוגות שהוילאו ממצרים, שיש צזה צרכה אשר כל דכפין ייתי וייכול, שיש צזה מועט המחזיק המרובה, ואוכל קמעא ומתצרך צמעיו.

*

הים ראה וינס הירדן יסוב לאחור, ההרים רקדו באילים גבעות כבני צאן (תהלים קיד-ג). ופירשו המפרשים צבשעת מתן תורה רקדו ההרים

מרגליות, ואני מבין על אצנים טובות הללו, אשר מי יוכל למנות ערכם. וזהו קומם קהל עדת מי מנה, שאין מי שיוכל למנות ערכם האמיתי.

*

פודה כהלכה, צדיקיו יאמרו לו לך יש לומר כי צאמת ישראל עדיין לא היו ראויין לגאולה, הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, אבל עמו אנכי בצרה (מהלים טא-טו), ולער השכינה שהיתה עמהם בגלותם עמדה להם לגאול, כי הגם שהם עצמם אינם ראויים, מכל מקום הקב"ה ראוי, ואין לקטרג על גאולתם, שזה נוגע לכבוד ה' עצמו כביכול. וזהו שאמרו 'פודה כהלכה', שגם כאשר אין ישראל ראויין מכל מקום פודה אותם כהלכה, כי 'צדיקיו יאמרו לו לך ולך', שזה נוגע גם לך, וה' כביכול ראוי שעבורו יציא פדות לעמו.

הרע ציניהם, וישראל ככבוד הגלות כאלפיים שנה אומרים שירה בין האומות, ורועים המלאכים להיות חלק משירה זו, ומתחברים צהדיה ישראל. וכן שוכן מעונה, ורואה גדול מעלת ישראל בשירתם, עד שהמלאכים שזרקיע מעון גם כן משיגין גדול חשיבותם, על כן אנו מבקשים 'קומם קהל עדת מי מנה', שאין מי שיוכל למנות העבודה גם של פחותי ישראל, שיש צהם נקודה צמעלתם יותר על המלאכים.

ויסופר על נדיק אחד שהיה משבח תמיד גם הפחותים שציראל, וכאשר שאלו אותו על זה, אמר הרי אתם עופקים צאצנים טובות ומרגליות, הוא רוצה לראותם איך הם נראים מתחלתם. וכאשר הביאו לפניו, אמר הלא הם שמורים ומנומרים ומהו חשיבותם. ואמרו לו שזהו רק צחינויותם, אבל אחר שמסירין הלכלוך, הם מאירות, והם שוין הון רב. ואמר להם כן הוא כל יהודי, צמכו הוא

בסעודה שלישית שבת חוה"מ פסח תשפ"ג לפ"ק

ומצחה לה' אלקינו (שמות ג-יח). והיא פליאה שיאמר ה' למשה לאמור לפרעה דבר אינו אמיתי, שרועים לילך דרך שלשת ימים, הלא רצונו להוציאם

ובאת אתה וקני ישראל אל מלך מצרים, ואמרתם אליו ה' אלקי העבריים נקרה עלינו, ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים צמדבר,

יש להצין לאיזה לורך נעשה נס זה, והלא קוב"ה לא עזיב ניסא למגנא (זוה"ק ח"א רא:). וצפשוטות הטעם, כי גזירת ה' על ימי הגלות צמנרים היא שיה לכל בני ישראל, וכמו בכל מאורע שבעולם שנעשה, שהיא צחשבון מופלא, כמאמרם (עבודה זרה נה). יסורין צשעה שמשגרין אותן על האדם, משציעין אותן שלא תלכו אלא ציום פלוני, ולא תנאו אלא ציום פלוני וצשעה פלונית וכו' ע"ש. ואם היו יוצאין ממצרים כדרך של בני אדם, הרי למלוני אנשים היה זה עולה שעות רבות, ואם כן היהודי הראשון סמוך להגבול היה יוצא תיקף, ושאר בני ישראל היה מתאחר יציאתם ממצרים צכמה שעות לפי ריחוקם מהגבול, ואינו צדין שיצטער יותר מהגור דיין. על כן נעשה להם נס שנתקצו כולם למקום אחד לרעמסס, ומשם כולם יחד יצאו צרגעא חדא ממצרים, כאשר נסעו מרעמסס לסוכות.

ממצרים לחירות עולם. וגם להצין מה שאמר 'דרך' שלשת ימים, דלכאורה נראה מיותר. ונראה דאיתא צרש"י ויסעו בני ישראל מרעמסס סוכתה (שם יב-ג), ק"כ מיל היו וצאו שם לפי שעה, שנאמר (שם יט-ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ע"כ. והנה מהלך אדם צינוני ציום עשר פרסאות מעלות השחר ועד הנץ החמה (פסחים דג). ושיעור פרסה היא ארבעה מילין (שם). ואם כן מהלך אדם ציום ארבעים מיל, ואם כן הדרך מרעמסס לסוכות הוא דרך שלשת ימים. ואם כן היציאה ממצרים היתה דרך שלשת ימים, שנשא אותם על כנפי נשרים, להעלותם ממצרים ולהורידם צסוכות, ועל כן אמרו לפרעה 'נלכה נא דרך שלשת ימים צמדבר', כי יציאתם ממצרים תהא על דרך זה צשעשה חדא ילכו דרך שזמנו לילך שלשת ימים.

*

וייש לומר עוד, דהנה צר"ן על הרי"ף (פסחים קטו:) כתב, דפסח מצרים לא נהג אלא לילה ויום, ולמחר היו מותרין צמלאכה וצחמץ וכו' ע"ש. ומצואר מדבריו ציום ט"ו ניסן היה אללם מקרא קודש לאיסור מלאכה, וצחוספות יום טוב (שם יג) תמה עליו, דלא נצטוו צמנרים על שציתת יום טוב, והיו מותרין צמלאכה ע"ש. ולפי דברי הר"ן העיר צפנים יפות

והנה צרש"י על הכחצו ואשא אתכם על כנפי נשרים, פירש יום צצאו ישראל לרעמסס, שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גושן, ולשעה קלה כצצאו ליסע וללאת, נקצו כולם לרעמסס ע"כ. והיינו שנעשה להם שני נסים, חדא, שנתקצו כולם מארץ גושן לרעמסס שהוא עדיין צמנרים. שנית, שמשם נסעו צשעה קלה עד סוכות, שזהו היציאה מארץ מצרים. ולכאורה

ובאמת יש לומר עוד, דאיתא בגמרא (שבת 15): הוצאה גופא היכא כתיבא, אמר רבי יוחנן דאמר קרא (שמות לו-ו) ויטו משה ויעזרו קול במחנה, משה היכן היה יתיב, במחנה לוי, ומחנה לוי רשות הרבים הוא, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיטו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים ע"כ. וצחוספות (ד"ה הוצאה) כתבו, ואף על גב שהיתה במשכן, כדאמר הם הורידו קרשים מעגלה כו', מכל מקום אי לאו דכתיב לא היה מחייבי עלה לפי שמלאכה גרועה היא כדפירשתי לעיל (דף 3. ד"ה פשט) ע"כ. ושם כתבו בטעמו, דמה לי מוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, מה לי מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד ע"ש. [ועיין צחוספות עירובין יז: ד"ה לאו]. ואם כן הגם דנתחייבו צאיסור מלאכה בצפסא גס צמנרים, מכל מקום מלאכת הוצאה לא נאסרה עדיין עד הקמת המשכן שגילה להם משה איסור הוצאה, ושפיר היו יכולים צמנרים להוציא עמהם הרכוש גדול.

אמנם יש לומר דלכך עשה להם ה' נס, שנשא אותם ענן על כנפי נשרים צלחתם ממצרים, שמתחלה קיצץ הענן כל אחד ממקומו, ורכשו ובהמותיו עמו, עד רעמסק, ומשם נשאם להלאה עד סוכות, וממילא לא היה איסור הוצאה כלל, כי הענן

(פ' צא עה"פ משארותם) איך לקחו עמהם הרכוש מצרים ציום טוב, הא יש איסור משום מלאכת הוצאה. דגם לבית הלל דהותרה הוצאה ציום טוב אפילו שלא לצורך אוכל נפש דאמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, מכל מקום היינו רק כשיש צורך קצת ציום טוב, אבל שלא לצורך כלל אסור מן התורה (תוס' צינה יב. ד"ה ה"ג). ונריך לומר דלכך הניחו על החמור, כדאיתא (שבת קג.) אם אין עמו נכרי מניחו על החמור, והיו החמורים טעונים מהכסף והזהב, מה שאין כן הצניקות שהם אוכל נפש נשאו בעצמן, ולכן משארותם צרורות צשמלותם על שכמם (יב-לד) ע"כ. [ועיין צמגדים חדשים (שמות טו-כ) צאריכות].

ובחתיים סופר (פ' צא ס.) כתבו, דכל זה אחי שפיר למאן דאמר דאין שציתת צהמה נוהגת ציום טוב, אבל למאן דאמר דנוהג, מצואר צגמרא (שבת סס) דמניחו עליה כשהולכת ונוטלו הימנה כשתרצה לעמוד להטיל גללים, שלא תעשה עקירה והנחה, והוי טירחא גדולה לאנשים לפרוק ולטעון צכל היום ההוא, מה עשה הקצ"ה, וערב רב עלה אתם (יב-לח). וכתב מגן אצרהס (סימן רסו סק"צ) דאם יש נכרי צדרך יפקיר חמורו לפני הנכרי ושצ אינו מצווה על שציתתו, ושפיר הותר להם ע"ש.

בגולה כדי לגאול את בניו לעיניו, כמו שמצינו במצרים, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים (שמות יז-לא), ודרשינן ישראל סבא (צ"ר צב-צ) ע"כ. וכן אמר הכתוב, ותחת כי אהב את אבותיך וגו' ויוציאך בפניו (דברים ד-לו), וברש"י בפני אבותיו, כמו שנאמר (תהלים עח-יב) נגד אבותם עשה פלא ע"כ.

ובזה נראה לבאר מה שאמר ה' ליעקב צירידתו למצרים, אל תירא מרדה מצרימה וגו', אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה (בראשית מו-ג). ולכאורה האי 'גם עלה' אין לו ביאור. אך יעקב אבינו אחר שהעלוהו ממצרים לקברו בארץ כנען, הורידו ה' שנית בגולה כדי לגאול את בניו לעיניו, ועל זה רימז לו, שיעלה עוד שנית ממצרים, שיזכה לראות בגאולתן של בניו מצרים.

ויתבן לומר שמה שהביא הקצ"ה את יעקב לראות בגאולת בניו, התחילה כבר מעת שהביא ה' המכות על מצרים, שיראה במפלתן של שונאיו, ואיך ה' משדד את הטבע לאהבת בניו. ואם כן כל זמן שפרעה מעכב גאולתן של ישראל, הוא מעכב גם את יעקב להשקות צערות הארץ, שרובה לראות כבר גאולתן בשלימות. וזהו שאמר ה', 'בני צכורי ישראל', דקאי על יעקב שהוא בני צכורי

הביאם והוציאם והכניסם. וזוה יתיישב הא יש איסור תחומין ציוס טוב (בינה לו), ולדעת רבי עקיבא איסור זה מן התורה (שבת טע.). וגם לדעת חכמים תחום י"ב מיל הוי מן התורה (ירושלמי עירובין ג-ד), וכאן ילאו מרעמסס לסוכות ק"כ מיל, אלל כיון שנסעו על ידי כנפי נשרים, אין תחומין למעלה מעשרה (עירובין מג.), ולא נעשה שום איסור, הן מנזד הולאה, והן מנזד תחומין.

*

שוב אמר ה' למשה, ואמרת אל פרעה כה אמר ה' בני צכורי ישראל, ואומר אליך שלח את בני יעבדני, ותמאן לשלחו, הנה אנכי הורג את בנך צכורך (שמות ד-כב). וברש"י פירש, בני צכורי, לשון גדולה כמו (תהלים פט-כח) אף אני צכור אמתנהו, זהו פשוטו. ומדרשו, כאן תתם הקדוש צרוך הוא על מכירת הצכורה שלקח יעקב מעשו (שמו"ר ה-ז) ע"כ. ולכאורה יש להבין, דגם אם יעקב הוא צכור, מכל מקום אין כל בניו צכורים, ואיך קורא לישראל בני צכורי. ויש לומר דאיתא בגמרא (תענית ה:) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה', ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שצים (ירמיה ל-י), מקיש הוא לזרעו, מה זרעו צחיים אף הוא צחיים. וברש"י שיביאנו

ולכן שפיר נענש גם פרעה המשלח.
 וזה שאמר הכתוב (ירמיה ג-ג) קודש
 ישראל לה' ראשית תצואתה, כל אוכליו
 יאשמו, רעה תבא אליהם אמר ה'.
 שרימו בצאמרו כל אוכליו יאשמו, שגם
 המסית לעשות רעה עמהם יאשם.
 והיינו טעמא, כי קודש ישראל לה'
 כראשית תצואתה היא התרומה ע"כ.

ויש לומר דמה שישראל קודש לה',
 כמו ראשית תצואתה, היינו
 משום דבני צורי ישראל, ויש עליהם
 קדושת צורה, שהיא הראשית, ולכן
 כל אוכליו יאשמו, גם המשלח. ולכן
 התרה משה לפרעה ואמר לו, שלא
 יצדיק עצמו שאליו לא יגיע רעה, כי
 הוא לא עינה אותם, אלא היה
 המשלח, ואין שליח לדבר עזירה, ועל
 כן אמר לו 'בני צורי ישראל', שהם
 צורים, וקודש ישראל לה', ויש שליח
 לדבר עזירה, ולכן הנני הורג גם את
 'בן צורך', שגם אתה תענש, ולא
 תחשוב שמכת צורות לא נוגע לך,
 אלא גם אתה יענש עמהם יחד, כי
 הם בני צורי, ובקודש יש שליח לדבר
 עזירה.

*

והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין
 עיניך, למען תהיה תורת ה'
 צפיק, כי ציד חוקה הוציאך ה'
 ממצרים, ושמת את החוקה הזאת

ותמאן לשלחו, הנני הורג את בן
 צורך.

*

והנה לפי פשוטו של מקרא הכוונה
 על הכלל ישראל שהם בני
 צורי, וכמו שפירש בתורת משה (שם
 יד.) דתחלת הצריאה היתה בצביל
 ישראל, כמו שאמרו (ויק"ר לו-ד)
 בראשית (א-א), בצביל ישראל שנקראו
 ראשית, ואף על פי שקדמו הרבה
 אומות לישראל, אזלין בתר מחשבה,
 וישראל הם בני צורי ע"ש. ויש
 להבין, ואם לא היו ישראל בנו צורו,
 אלא הצעיר שביניהם, לא יקפיד האב
 אם לא ירצו להוציאו לחירות, ולמה
 תלה המכות בצביל שהם בני צורי.
 עוד יש להבין מה שהתרה אותו
 בהריגת צור אחד, 'בן צורך', הלא
 הרג כל צורי מצרים, והוא ליה
 למימר הנני הורג כל בן צור
 מצרים, ונכלל גם צור פרעה עמהם.

וגראה דהנה יש להקשות למה
 נענש פרעה, הלא הוא היה
 רק המשלח, כמו שנאמר (שמות א-ט)
 ויאמר אל עמו וגו' הבה נתחכמה לו.
 וקיימא לן (קידושין מ:ב:) דאין שליח
 לדבר עזירה. וכתוב בספר שמע יעקב
 (פ' יתרו) להאלגזי, דקיימא לן התם
 דצמעילה צהקדש יש שליח לדבר
 עזירה, דילפינן חטא חטא מתרומה,

האמונה צה', ותכלית האמונה היא קבלת עול התורה ומצותיה. והו שאמר הכתוב, 'והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך', שזכור תמיד ענין 'ציאת מצרים, והתכלית מזה היא, 'למען תהיה תורת ה' צפיד', לקבל על עצמו עול התורה, שיהא שגור אללו כל התורה כולה.

אך יש לומר עוד, כי ידוע מהארז"ל דהנשמר ממשוהו חמץ בפסח מוצטח שלא יחטא כל השנה (באר היטב סימן תמו סק"א). ובמחצרת הקודש להאר"י (שער יציאת מצרים) כתוב, כל השומר פסח כראוי בכל ענינו, הוא תועלת לפש לכל השנה ע"כ. והיינו כי מצות חג הפסח, לא רק על עצמו יא, לקיים מצות ה' בצוא זמנו בפסח, אלא התועלת ממצוה זו על הכלל כולו יא, שמשרה קדושה על כל השנה כולה להיות המצוה הזאת מצילו מהיצר הרע על כל השנה. והנה אמרו (סוטה כא). אמר רב יוסף, מצוה, בעידנא דעסיק בה מגנא [מן היסורין] ומנלא [מיצר הרע שלא יכשילנו לחטא], בעידנא דלא עסיק בה [משנגמר המצוה] אגוני מגנא אצולי לא מנלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומנלא ע"כ. ואם כן מצות חג הפסח אינו דומה לשאר מצות אלא לתורה, דגם בעידנא דלא עסק ציה מגנא ומנלא, שמצילו מן החטא כל השנה

למועדה מימים ימימה (יג-ט). וברש"י יציאת מצרים תהיה לך לאות, שתכתוב פרשיות הללו ותקשרם בראש וצורוע ע"כ. ויש להבין סיוס הכתוב למען תהיה 'תורת ה' צפיד', והו ליה למימר למען תזכור כי ציד חזקה הוציך ה' ממצרים. ונראה כי עיקר תכלית סיפור יציאת מצרים מבואר ברמב"ן (סוף פרשת צה) כי האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים בצמנות הצורא, כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלוה-ה מחדשו וידוע ומשגיה ויכול ע"ש. אבל גם להאמונה יש תכלית נוספת, והיא קבלת עול המצות, כי המאמין שיש צורא עולם, והוא מסתובב בעולם שיש לו בעלים, הרי זה מחייב את האדם להיות נכנע לפניו ולעשות רצונו.

ולכן כאשר הבן שואל מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לזה ה' אלקינו אתכם, אמרה תורה (דברים ו-כא) ואמרת לבנך עצדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' ממצרים ציד חזקה וגו', ולא די צוה לבצד, אלא הכתוב הוסיף שתכלית ידיעה זו היא, 'ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה, ליראה את ה' אלקינו, לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה, וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו'. ואם כן תכלית סיפור יציאת מצרים היא לחזק

בעידנא דלא עסיק ציה. וסייס ושמרת
את החוקה הזאת למועדה מימים
ימימה, שתהא רישומה ניכרת על כל
משך ימי השנה, אין ימים אלא שנים
(כתובות נ:).

גם אחר שעברו ימי הפסח. וזהו
שומר 'למען תהיה תורת ה' צפירה',
שמנות חג הפסח שתלויה צפה,
באכילה ובסיפור, סגולתם הם כתורת
ה', כמו התורה שמגנא ומללא גם

בליל שביעי של פסח תשפ"ג לפ"ק

והציא הכתוב ויאמינו צה' וצמשה
עבדו. והענין הוא, כי רצו להדגיש
בליל יציאת מצרים, שהגאולה הייתה
רק מידו של הקב"ה, ולא לטעות
שהיה בכחו של משה לפעול צוה, אלא
היה רק שליח עושה שליחותו של
מקום, ולכן לא מוזכרין שמו. אבל
בפסוק הזה מודגש כי משה בעצמו
אין לו כח עצמי אלא בשביל שהוא
עבדו של ה', ולכן לא אמר הכתוב
ויאמינו צה' וצמשה, אלא וצמשה
עבדו, שהאמינו צמשה רק שהוא עבדו
של ה', והרב מוסר שליחותו ציד
עבדו. ולכן מפסוק זו שמוזכרין משה
לא יבואו לידי טעות, כי מפורש אומר
שהאמינו צמשה רק מפני שהוא עבדו.
[ולכן נר"ה בגימטריא מש"ה, שעל כל
פנים צסיום ההגדה רצו לרמוז ולהזכיר
גם שמו של הגואל בשליחותו של
מקום, והוא עולה כמספר מש"ה].

הנה יום טוב האחרון של חג מצואר
בספרים הקדושים שמסוגל
לאמונת ה', אשר הגם שכל ישראל
מאמינים בני מאמינים, וכאשר אמר
משה והן לא יאמינו לי ולא ישמעו
בקולי (שמות ד-א), נעגש תיכף. עם כל
זה יש בצאמונה כמה מדריות, עד
שזוכה שמאיר נגד עיני האדם צחוש,
שזיית ה' לנגדי תמיד, ולזה זכו ישראל
צעת קריעת ים סוף, שגם שפחה צים
הראה בצאצב ואמר זה א-לי (רש"י
טו-ב). ומסוגל גם להתעסם בצאמונת
חכמים, שאמרו אין לנו אלא דברי צן
עמרם (רש"י יד-ד). ועל זה אמר
הכתוב ויאמינו צה' וצמשה עבדו
(יד-א). ובכל שנה ושנה צבוא הזמן
הוא מאיר לכל אדם מעין המאורע
צימים ההם צזמן הזה.

והנה בהגדה של פסח לא מזכר שם
משה, אף שהוא היה הגואל,
רק פעם אחת מוזכרו צעל הגדה,

ובהתחלת המועד הוא שתקנו לקרותו
ע"כ.

ובמבואר מזה דקדושת ימי הפסח
הם כיומא אריכתא של
שבעת ימים, שקדושתה מתחלת זליל
פסח ונמשכת להלכה עד תום החג,
ולא דמי לטוכה שכל יום הוא מועד
צפני עצמו. ונראה בטעמו, כי
בגאולתן של ישראל צמנרים, עדיין לא
היו בטוחים בעצמם, כי יתכן
שהמנריים יצאו עוד אחריהם, וכמו
שהיה באמת, ורק בשביעי של פסח
שראו את מנרים מת על שפת הים,
אז ידעו לזטח כי גאולתם שלימה
היא. וכמו שכתוב באור החיים הק',
וישע ה' ציום ההוא, פירוש ציום
ההוא היתה התשועה ולא קודם, הגם
שיצאו ממנרים, לא היו בטוחין בעצמן
מהם ע"כ. ואם כן יציאתם ממנרים
היתה רק התחלת גאולתם, ולא נגמרה
להיות ישראל בטוחים בגאולתם עד
היום השביעי, ולכן לא אמרו ישראל
שירה בגאולתם רק אחר קריעת ים
סוף, ועל דרך דאיתא בשלחן ערוך
(או"ח סימן יט"ו-ט) דחולה ונתרפא צריך
לצרך ברכת הגומל להודאה, אבל רק
כשנתרפא כבר לגמרי והולך על צוריו
ע"ש.

ולבן חג הפסח הוא כיומא אריכתא,
כי התחלת הגאולה היתה ציום
הראשון שיצאו ממנרים ונגמרה

ויושע ה' ציום ההוא את ישראל
מיד מנרים וגו', אז ישיר
משה וצני ישראל את השירה הזאת
לה' (יד-ג). המפרשים דקדקו ללא היה
צריך לומר 'אז', אלא וישר משה,
והדבר מובן כי אז שוררו. גם להצין
למה לא אמרו שירה בצאתם ממנרים,
שיצאו אז מעבדות לחירות, והמתינו
בשירתם עד זוא קריעת ים סוף.

הנה חג הפסח היא שבעה ימים,
וציום הראשון מקרא קודש
וציום השביעי מקרא קודש (י"ג-יז), לא
כן חג הסוכות שבעת ימים, רק יום
הראשון מקרא קודש ולא יום השביעי,
ויש להצין טעמו. ונראה דאיתא
בגמרא (ערכין י.) מאי שנא בחג סוכות
דאמרינן הלל כל יומא, ומאי שנא
בפסח ללא אמרינן (רק יום ראשון בלבד,
ושאר הימים רק מזד מנהג). ומשני כל
יומא דחג חלוקין בקרבנותיהן [דפרי
החג מתמעטין והולכין], דפסח אין
חלוקין בקרבנותיהן ע"כ. וברש"י
(תענית כח: ד"ה יחיד) דחג הסוכות
חלוק בקרבנותיו, וכל אחד ואחד כחג
צפני עצמו דמי ע"כ. [ובשלחן ערוך
הרב (או"ח סימן תנ"ו) מה שאין כן
בפסח שקרבנות כל הימים הן שוין
לקרבנות יום טוב הראשון, לפיכך כולן
טפלים ליום טוב הראשון ואין שום
אחד מהן כמועד צפני עצמו, ולא
תקנו לקרות ההלל אלא צפרקים,
דהיינו צמועדים שהן באין מזמן לזמן,

ובאשר אמרו ישראל שירה על הים, הודו לה' על כל הימים הללו, שהתחילה ציוס א' וסיימה ציוס הז', וזה שנאמר א"ז ישיר משה וצני ישראל את השירה, כיון שהושיע ה' את ישראל 'ציוס ההוא' דייקא, שאז נגמרה הישועה, אמרו שירה להודות על כל הימים שעברו מתחלת יום א' עד יום הז'.

בשלימותה בקריעת ים סוף, ולכן יש חיוב מקרא קודש בראשון, שאז התחילה גאולתם, ויש מקרא קודש בציוס החג ציוס קריעת ים סוף. ואי אפשר לחוג רק יום ראשון, כי אז עדיין לא היתה שמחתם שלימה. לא כן חג הסוכות, כל יום חג בפני עצמו, ואין שום יתרון על יום השביעי יותר מיום הששי, ולכן חוגגין רק בהתחלתו מקרא קודש.

בסעודת נעילת החג פסח תשפ"ג לפ"ק

פטור מן הראיה, שנאמר יראה יראה [יִרְאֶה כתיב, וקרינן יִרְאֶה, יראה כל זכורך את פני האדון, דמשמע שהאדם רואה את השכינה, יראה כל זכורך את פני האדון משמע שהאדון בא לראותך, הקיש הכתוב ראייתך לראיתו], כדרך שבא לראות כך בא ליראות ע"כ. ויש להבין דבשלמא להראות לפני ה' שפיר מתאים הלשון 'פני ה', שהעינים הם בהפנים. אבל לראות את השכינה, מהו הכוונה שיראה פני ה' דייקא.

וּבְרֵאשִׁית דְּאִתָּא בַּגְּמָרָא (יומא כא.) מאי דכתיב על השלחן הטבור (ויקרא כד-ו), טבור מכלל שהוא טמא [שמקבל טומאה], כלי עץ העשוי לנחת הוא [שאינו מיטלטל], וכל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל

הנהגה אנו עומדים בהרגעים האחרונים של החג, אשר בראש כל מועדות נשאת פסת, חג האמונה, שכל אחד מתעטס צימים הללו בהתבוננות של הנסים שעשה לאבותינו, אשר בזה נתברר לעיני כל כי יש לעולם בורא ומנהיגו. ובזמן שבית המקדש היה קיים, היה כל אחד עוזב ביתו על הימים הללו לעלות ולראות את פני ה', והיה פורש עצמו מביטו ומסחריו לראות כהנים צעודתם ולויים בדוכנם, אשר מניין תאלא תורה ודבר ה' מירושלים, ושמחתי באומרים לי בית ה' נלך, ולקיים מצות ה', שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר, בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות, ולא יראה את פני ה' ריקס (דברים טו-יז). וחו"ל (חגיגה ב.) דרשו, דסומא

ג-יג) ופניהם לבית, ומשני לא קשיא, כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום [הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חצת זכר ונקבה האוהבים זה לזה, סימן שהקב"ה אוהב את ישראל, ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל, וישראל יעשו רצונו של מקום], כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום [הופכים פניהם לבית על ידי נס] ע"כ. ולפי זה במועדי ה' נשתנה צורתם עוד יותר, והגיעו למדריגת האהבה היותר גדולה, להיות מעורות זה בזה.

והנה לכאורה היה נראה, כי הנס הזה שהיו מעורות זה בזה, היה רק בשעה שישראל עושין רצונו של מקום, שאז פניהם איש אל אחיו, ובעת רצון ניתוסף עוד מדה, שהיו מעורות זה בזה, אבל בזמן שאין עושין רצונו של מקום שפניהם אל הבית, לא היה נס זה ברגלים. אמנם בפרשת דרכים (דרוש בג) כתוב דנס זה היה תמיד, דאיתא צוה"ק (ח"ג קעט): מעולם לא וזה שכינה מישראל בשבתות וימים טובים, ואפילו בשבת של חול, והיינו גם בשעה שישראל אין עושין רצונו של מקום, דבזמן שעושין רצונו לא וזה שכינה מישראל אף בימי החול, וכדאמרין (סוטה ג): קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שרויה עם כל אחד ואחד מישראל. וביאר זה מאמרם (יומא שס) כשנכנסו עכו"ם

טומאה וחונן בפני טומאה, אלא מלמד שמגביהין אותו [ומראין אותו לחון] לעולי רגלים, ואומרים להם, ראו חיצתכם לפני המקום שסילקו כסדורו, שנאמר (שמואל א כא-ז) לשום לחם חוס ציוס הלקחו ע"כ.

וישוב הראו עוד דבר לישראל שמתבטא החיצה ביתר שאת, שאמרו (שם נד) בשעה שהיו ישראל עולין לרגל, מגללין להם את הפרוכת, ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה [מדובקין זה בזה, ואחוזין ומחבקיין זה את זה, כוכר החובק את הנקבה], ואומרין להם ראו חצתכם לפני המקום כחצת זכר ונקבה ע"כ. ומבואר צוה"ק (ח"ג נט). דאחד מן הכרובים היתה לו צורת זכר והשני צורת נקבה ע"כ. והנה מה שהראו השלחן יש לזה אסמכתא בכתוב, דכתיב על השלחן הטהור, אבל מה שמגללין הפרוכת לראות הכרובים לא אמרו שום אסמכתא לגלות לעיני כל לראות דברים של לפני ולפנים. ולא עוד, אלא שלזר אסור ליכנס אפילו צין האולם ולמזבח, ומבואר בשיטה מקובצת וברש"ח (מנחות כז:) שללורך זו היו מותרים זרים ליכנס עד סמוך להיכל.

ובראה, דאיתא בגמרא (צא בתרא טז) דיש סתירת הפסוקים בכרובים, כתיב (שמות כה-כ) ופניהם איש אל אחיו, וכתיב (דברי הימים ז

ומעורין זה צוה, ולא יראו את פני ה' ריקס.

*

ישׁוב אחר זה הראו להם עוד חגיגה למקום, בהלחם אשר על השלחן. ולכאורה יש להצין החגיגה של הנס שנעשה בשלחן בלחם הפנים, שראו נסים במקדש, הלא כל מי שנכנס במקדש היה רואה נס בגלוי בכל עת, שהיו עומדים בעזרה לפופים ומשתחווים רווחים (אבות ה-ה), וצ'רש"י (שס) שנעשה לו ריוח של ארבע אמות לצין העומדים לידו, כדי שלא ישמעו אחרים תחנוניו ע"כ. וזה היה רואה כל אחד בעיניו, שצכל פעם שהיה נכנס לעזרה, או עומד בתפלה, והשתחוה למקום, נתרחב לו המקום ד' אמות מכל אדדיו, ונעשה פנוי שטח של ט"ז אמות, ומה יוסיף להם הנס שרואין בהלחם.

אך הענין הוא, כי המקדש הוא הצינור אשר על ידה יורדת השפע מן השמים להארץ, והשלחן עם הלחם על ידה יורדת שפע הפרנסה, וכתיב ציה (שמות כה-כה) ועשית זר זהב למסגרתו קציב, וצ'רש"י סימן לכתר מלכות, שהשלחן שם עושר וגדולה, כמו שאומרים שלחן מלכים ע"כ. ומאזתה ציום השבת יערכנו לפני ה' תמיד (ויקרא כד-ח), כי כל צרכאן

להיכל מנאח כרוצים המעורין זה צוה, הוציאו אותם לשוק ואמרו וכו' ע"ש. והלא אין לך שעה שישראל אינם עושים רצונו של מקום כאותה שעה שנכנסו עכו"ם להיכל, וסילק שכינתו מציניהם. אלא על יום זה כתיב קרא עלי מועד לשבור בצורי (איכה א-טו), דנחשב יום זה כמועד, ובמועדי ה' לא וזה שכינה מישראל לעולם ע"כ. וכעין זה כתוב ביערות דבש (ח"ב דרוש יג). [ועיין במגדים חדשים פ' תרומה כה-ל].

ועל זה בא הרמז בהכתוב, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך, כי בצורת הכרוצים יש פני ה' ויש פני ישראל, כי הקצ"ה זה דודי וזה רעי, אורת הזכר, ונקמת ישראל כלה קרואה בנעימה, אורת הנקצה (עיין דברים רבה ז-לו). וכאשר מגללין הפרוכת ורואין אורת הכרוצים מעורין זה צוה, רואה כציכול את פני ה' באהבה היותר גדולה להכלל ישראל. והנה צמשך כל השנה הם עומדים כל אורה לעצמה, צומן שעושין רצונו של מקום פניהם איש אל אחיו, וכשאין עושין רצונו של מקום פניהם לבית, אצל צמועדי ה' אין פני ה' עומד ריקס לעצמו, אלא מעורות צישראל, ולזה קיים 'ולא יראה את פני ה' ריקס', אלא צמועדים גם כאשר אין עושין רצונו של מקום יש אהבה יתירה מהקצ"ה לכל ישראל,

החיבוק למעלה עם כנסת ישראל מרגיש כל אחד ואחד התרוממות של אהבה לקונו, ומתמלא בשמחה צמועדי ה'. ועל זה מרמזים (בתפלת שמונה עשרה) ותתן לנו ה' אלוקינו 'צאהבה' מועדים לשמחה, שאז מתגלה האהבה בלב כל ישראל, ממה שהכרוצים מעורין זה בזה.

ויש לרמוז בהכתוב (שיר ד-י) מה יפו דודיק אחותי כלה, כליה נוטריקון כ'רוצים ל'חס ה'פנים, אשר בזה הראו לישראל חיבתם למקום, ומה יפו דודיק הללו של כליה, שמתעורר בלב כל אחד מישראל אהבת ה' לקונו, ממה שמחבק ה' אותם בהכרוצים יחד.

*

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לוטו, היתה יהודה לקדשו וגו' (תהלים קד-א). ויש להבין דתחלה קורא אותם ישראל ומצרים, ושוב שינה לבית יעקב ועם לוטו. וגם מהו הכוונה היתה יהודה 'לקדשו'. — היס ראה וינס, ובמדרש מה ראה, ראה ישראל באים ורכוש מצרים בידם. עוד איתא במדרש ארונו של יוסף ראה, ונריך ביאור.

ונראה דהנה צפרשת דרכים (דיוש ה) הקשה, הא קיימא לן

לעילא ותתא ציומא שציעאה תליין (זוה"ק ח"ב פח.), ועל כן סידרו הלחם הפנים על השלחן ציוס השבת. וה' מקור הטוב רוצה להשפיע פרנסתם של ישראל בדרך קל וצנחה, שלא יהיו המזונות מרורות כית, אלא לחם טעים היוכל מן התגור, וכדרך המלך לאכול פת חמה בכל יום (רש"י ויקרא כד-י). ומה שהראו לישראל חוס הלחם שסילוקו כסידורו, מזה תוכלו לראות חיבתכם בעיני ה'.

וגם באו לרמוז לישראל, שאחר המועדים יחזרו לביתם, ויתכן שהחמימות של החג, מה שנחשלו ונשפעו מקדושת המקום יתקרר אלכלם, אשר לא כן הוא, כי חוס רוחניות היא נכחי, ויתעצמו להשאיר החוס ההוא גם על לאחר הזמן.

*

והנה מפני חטאינו גלינו מארצנו, וחרב בית מקדשנו, ואין יכולין לגלול הפרכות להראות לנו חיבתנו לפני המקום, אמנם מקדש של מעלה מכון נגד מקדש של מטה (רש"י בראשית כח-יז), ובודאי שגם שם הכרוצים תליא לפי מצבם של ישראל, אם פניהם איש אל אחיו או פניהם אל הבית, אבל צמועדי ה' הם מעורין זה בזה, גם כאשר ישראל הם בשפל המצב בדיוטא התחתונה, ועל ידי

(מו.), ושפיר הפקיע מידי שיעבוד מנצרים, הגם צשהרהינו אללו לא מהני ההקדש להפקיע מידי שיעבוד (פסחים לא.), אלל בני ישראל גורשו ממנצרים וילאו משמה ע"כ.

ובזאתה צלחת ישראל ממנצרים, היא להיס שתי קיצות שלא להקרע לפניהם, חדא, שעדיין לא נשלם הזמן של חרבע מאות שנה. שנית, שהרי רכוש מנצרים צידם, ואין מת ומשלם. אך צהיות כי היתה יהודה 'לקדשו', וקודש ישראל לה' ראשית תצואתה, הרי הקדש מפקיע מן השיעבוד, ויכולים לצלח גם קודם הזמן, וגם צהקדש מת ומשלם. ולכן הגם שהיס ראה רכוש מנצרים צידם, עם כל זה וינס, כי צהקדש אמרינן מת ומשלם, ולוקה ומשלם.

וזדו הענין שציר ה' לצברהם צתחלת הגזירה, כי אחרי כן ילאו צרכוש גדול, אשר כסף וזהב אלל אצרהם לא ירגיע נפשו. אך אצרהם ינטער צמושצו איך יתדרדרו צניו צעינוי צארץ לא להם, ואיך יהיו נראים צמעלתם צלחתם ממנצרים. על כן הודיע לו ה' שילאו משם עם קדוש, והראיה לזה היא, כי גם את הגוי אשר יעצודו דן אנכי, צמלקות וצמימה, ואחרי כן ילאו צרכוש גדול, שיהיו לוקים ומתים ומשלמים, אשר זה לא יתכן רק אם קודש ישראל לה',

(כתובות לג.): לאין אדם מת ומשלם, וכתבו התוספות (עבודה זרה עא:): דגם צצני נח אמרינן קם ליה צדרצה מינייה, ואם כן כיון שהמנצרים נתחייבו מימה איך נתחייבו גם ממון, ולדעת רבי נחוניא צן הקנה גם צמימה צידי שמים אמרינן כן (כתובות ל.).

וכתב שם (צדרוש כו) דמצואר צתוספות (כתובות ל:): דצהקדש לא אמרינן קים ליה צדרצה מינייה, דאם לא כן איך לך אדם שמועל צהקדש שמשלם, דהיזד צמעילה צמימה צידי שמים (פסחים לג.), וכמו כן צתרומה גזירת הכתוב דלא אמרינן קם ליה צדרצה מינייה ע"ש. ולכן אמר הכתוב קודש ישראל לה' ראשית תצואתה כל אוכליו יאשמו (ירמיה צ-ג), דישראל הם קודש ותרומה, שדינס אדם מת ומשלם, ולכן כל אוכליו יאשמו, דהיינו שישלמו מה שאכלו, ורעה תצא אליהם, שיענשו צידי שמים, ולא אמרינן קים ליה צדרצה מינייה ע"ש.

ובתורת משה (פי' וארא יט:): אתי עלה מצד אחר, דלכאורה הלא ה' אמר לצברהם כי גר יהיה זרעך וגו' חרבע מאות שנה (צראשית טו-ג), וצקופו לא היו שם אלל רד"ו שנה. אך צהיות שהקדיש הקצ"ה את צני ישראל לעצמו, והקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שיעבוד (יצמות

ובצאת ישראל ממצרים יהיה צית יהודה לקדשו.

*

אך באמת צריך ציבור, הלא ידוע כי ישראל נשקעו במצרים במ"ט שערי טומאה, עד שלא יכלו להתמהמה עוד, שלא יפלו בשער הגו'ן (לקוטי תורה להארי"ל פרשת וירא), ואיך אמרו כי היתה יהודה לקדשו, שיש עליהם קדושת הקדש. אמנם באמת היה לישראל במצרים מדריגה נשגבה בקדושה, כדאיתא במדרש (ויק"ר לז-ה) גן נעול אחותי כלה (שיר ד-יב), על ידי שגדרו ישראל במצרים מן הערוה נגאלו ממצרים, שלא נמצא צנייהן אחד מהן פרוץ בערוה ע"ש. ובמדה זו נקראו קדושים, כמו שנאמר (ויקרא יט-ב) קדושים תהיו, וצרש"י הווי פרושים מן העריות, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה ע"ש. ושפיר היתה יהודה לקדשו, כי צענין זה היו קדושים ופרושים כל ימיהם במצרים.

ובזהיבן זכו ישראל שגם צהייתם שקועים במ"ט שערי טומאה, מכל מקום על דבר זה שמרו עצמם במסירת נפש, על זה אמרו במדרש (שם) שרה אמנו ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה, ונגדרו כל הנשים בזכותה. יוסף ירד למצרים וגדר עצמו

מן הערוה ונגדרו כל ישראל בזכותו ע"ש. ומעתה שני המדרשים הנ"ל שלובות הנה, הים ראה ישראל צאים ורכוש מצרים צידם, ולא רצה להקרע להטביע המצריים, כי אין אדם מת ומשלם, אבל שוב ראה ארונו של יוסף, שבזכותו גדרו עצמם ישראל מן הערוה במצרים, וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, וקיימו בנפשם קדושים תהיו, ובהקדש אמרינו מת ומשלם, ולכן נקרע בשבילם.

ויש בזה מוסר השכל, שכאשר אדם עומד לפני נסיון של חטא, וגודר עצמו מן החטא, לא ללמד על עצמו לצד ירא, שהוא לא נכשל בחטא, אלא פעולה זו יש לה תוצאות רבות על דורותיו להלכה, ורצי רבבות ישראל במשך כל השנים במצרים לא היה אחד מהן פרוץ בערוה, מכח מה שגדרו עצמם שרה ויוסף. ואלמלי היו נכשלים, היו גורמים לזרעם אחריהם להכשל בחטא, ואיזהו חכם הרואה את הנולד. [ויש לרמוז דלכן נאמר הית"ה יהודה לקדשו, לשון נקבה, לרמוז שעל ידי ששרה גדרה עצמה במצרים, והיתה מתנהגת בקדושה, בזה הושפעו כל הנשים להיות יהודה לקדשו].

אמנם באיזה כח זכה יוסף בעצמו לעמוד בנסיון בצית אדונו, על זה אמרו חז"ל (סוטה לו:) ויצא הביתה לעשות מלאכתו (בראשית לט-יא),

להעלות על זכרוננו דמות דיוקנו של אציו, שמציל את האדם מן החטא, כמבואר בספיה"ק קב הישר (פרק ז), ורמזו בקרא (בראשית א-יג) דשא עשב מזריע זרע למינהו, דש"א נוטריקון ד'יוקנו ש"ל אציו, זהו עשב רפואה שהיא מזריע זרע למינו.

והדרה"ק רבי יצחק מווארקי ז"ל פירש מה שנראית לו ליוסף דמות דיוקנו של אציו (הוצא בפרדס יוסף שם אות עג), כי הנה על יוסף נאמר והוא נער (בראשית לו-ג), וברש"י שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו, ממשמש צעיניו כדי שיהא נראה יפה ע"כ. וכאשר הגיע למזרים, וראה עצמו מושל בבית אדונו, התחיל אוכל ושותה ומסלקל בשערו (רש"י לו-ו), ועל ידי זה מצאה אשת פוטיפר מקום לגשת אליו. ותתפשהו בצגדו (לע"ג), בגלל בגדיו שהיו נאים ומותאמים לרוח הזמן. משראה יוסף עד היכן הגיע, בא לידי הכרה שדרכו של אציו, דרך ישראל סבא, היא הנכונה, שמרתיק את היצר הרע ומונע את הנסיונות, חוה נראה לו דמות דיוקנו של אציו, עתה מצאה חן סמל דמות תוארו של אציו, (מלשון רואה אני את דברי אדמון), שמצא חן צעיניו הנהגתו של אציו בהלצשתו ותוארו ע"כ.

וגם צוה שגידר עצמו יוסף אחר כך שלא שינה עוד לבושו, השאיר השפעה אחריו על כל ישראל במזרים,

לעשות זרכיו נכנס, באותה שעה באתה דיוקנו של אציו ונראתה לו בחלון, אמר לו, יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אצני אפוד ואתה צינייהם, רצונך שימחה שמך מצינייהם ותקרא רועה זונות דכתיב (משלי כט-ג) ורועה זונות יאבד הון [שם טוב שהוא יקר מכל הון], מיד ותשב באיתן קשתו ע"כ. יעקב אציו מעורר אותו, תדע אם אתה לא עומד בנסיון זו, אין זה נוגע רק עבורך, אלא עבור כל הדורות שלך, ישאר פגם עולמית על האנאך, כל השבט שיצא ממך לא יהיו נרשמים על האפוד, שאהרן נושא את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון (שמות כח-יג), והם לא יעלו לזכרון לפני ה' בביתו, והיו מחשב שכר עבירה נגד הפסדה, ובהתבוננות זו מנע עצמו, וינס ויצא החוצה.

ואם כן מה שיצאו ישראל ממזרים עם קדוש, היתה יהודה לקדשו, בזכותו של יוסף שגדר עצמו, זה גרם לו יעקב אציו שנראתה לו בחלון. ולכן דייק הכתוב, באת ישראל ממזרים 'בית יעקב' מעם לועז, שכל זה בא להם בזכותו של אציהם יעקב, שהוא גרם שהיה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, ישראל סבא גרם להם שיהיו מושלים על יצרים.

וזוהו סגולה נפלאה כאשר עומד האדם לפני נסיון לחטוא,

יש לשום לב על מעשה אבותינו, גם אנו נמצאים כעת בערות הארץ, ארץ אוכלת יושביה, והנסיונות עצומות, ובפרט בימי הקיץ, להתבונן שכשלוך בחטא אינו נוגע רק לעצמו, אלא פוגם גם לאנשיו אחריו, כמו שאמר יעקב ליוסף שכל שבטו ימחה מהאפוד. וכנגד זה יוסף שגידר עצמו מן החטא, זכה להציל צוה רבי רבבות ישראל מן החטא. ולדקדק מאד שלא לדמות במלבושיו לגויי הארץ, ולא ישנה ממסורת אבותיו, שיהא נראה לו דמות דיוקנו של אביו. ובזכות זה נזכה כימי לאתנו ממזרים יראנו נפלאות צביאת בן דוד צ"א.

ויהי שם לגוי, שהיו ישראל מצויינים שם, שלא שינו שמם לשונם ולבושם (ויק"ר לז-ה), כי מי שאינו לובש עצמו כמו הגוי, ולא מדבר לשונו, אי אפשר לו להתחבר עמו, ויש מסך המצדיל ציניהם, ועל ידי זה היה הכלל ישראל במזרים לגוי נפרד מיושביה. ולכן הדגיש 'היתה יהודה לקדשו', שלא היה גם אחד מהם פרוץ בערוה, כי בית יעקב ילאו 'מעם לועז', שלא דיברו בלשונם, וכאשר אין שפה משותפת לא יתכן להתחבר יחד.

וכאשר אנו עומדים כעת בחג הפסח, זמן לאתנו ממזרים,

